

Тема. Життя і творчість «непоправного ідеаліста» Миколи Вороного - ідеолога модернізації української літератури. Узагальнено-ідеалізований жіночий образ як сюжетний центр символістського твору. Мотив самотності людини. Згадка про революцію як данина естетиці доби соціальних перетворень («Інфанта»). Єдність краси природи і мистецтва, образотворчі засоби в поезії «Блакитна Панна».

25-річний Микола Вороний у листі до Михайла Коцюбинського так описав себе: очі темно-сірі, волосся русяве, особливих прикмет не маю. А львівський критик Михайло Рудницький згодом додав до цього: велика чуприна й розмашна краватка, і голову носить так гордо, що видко аж на другу вулицю, з ким маєш діло.

1. Життя і творчість «непоправного ідеаліста» Миколи Вороного - ідеолога модернізації української літератури.

Микола Вороний – автор поеми «Євшан-зілля» (1899 р.) У сюжеті твору йдеться про полоненого половецького хлопця, якого цілком влаштувало сите, хай невільне, принижене життя при дворі київського князя, і який не зреагував ні на вмовляння старого батька, ні на чарівні звуки рідної пісні, але тільки почув пахощі травиці рідних степів, отого духмяного Євшан-зілля, то все згадав і мерщій кинувся втікати ...

Висновок Вороного в поемі є цілком актуальним і сьогодні:

*Україно! Мамо любя!
Чи не те ж з тобою сталось?
Чи синів твоїх багато
На степах твоїх зосталось?
Чи вони ж не відцурались,
Не забули тебе, неньку,
Чи сховали жаль до тебе
І кохання у серденьку?
Марна річ! Були і в тебе
Кобзарі — гудці народні,
Що співали — віщували
Заповіти благородні, —
А проте тієї сили,
Духу, що зрива на ноги,
В нас нема, і манівцями
Ми блукаєм без дороги!
Де ж того євшану взяти,
Того зілля-привороту,
Що на певний шлях
направить, —
Шлях у край свій повороту?!*

Цікаві факти з життя Миколи Вороного

- Народився в 1871 році у родині ремісників.
- Навчався у Харківському училищі та Ростовському. Останнього так і не зміг закінчити, тому що був виключений з нього за товаришування з народниками, читання та поширення літератури, забороненою владою.
- Цілих три роки знаходився під наглядом поліції без права вступу до вищого навчального закладу.
- Отримав філософські знання у Віденському та Львівському університетах.
- Товаришував з І. Франком. Допомігав видавати йому газети «Громадський голос», «Радикал».
- Микола Вороний за своє життя працював бібліотекарем, режисером українського театру, редактором газети «Життє і слово», коректором Наукового Товариства ім. Шевченка, неофіційним редактором газети «Зоря», актором.
- Використовував безліч псевдонімів – Арлекін, Віщий Олег, Номо, Sirius, Кіндратович, Микольчик, М.В., К-ич М, М-У-ко.
- Один із засновників Української Центральної ради.
- Один із засновників і режисерів Національного театру.
- Був одружений з донькою Миколи Вербицького Вірою Миколаївною Вербицькою.
- Батько поета Марка Вороного.
- Вперше почав друкуватися Микола Вороний у 1893 році з віршем «Не журись, дівчино». Перша видана збірка називається «Ліричні поезії» (1911 рік) та «В сьайві мрій» (1913 рік).
- В 1920 році виїхав за кордон до Варшави, де знайомиться з письменниками – Ю. Тувімом та Л. Стаффом.
- Повернувшись до Львова займається педагогічною діяльністю, викладаючи у місцевій консерваторії.
- В 1934 році Вороного заарештовують як польського шпигуна та через чотири роки розстрілюють на Одещині.

Причини повернення на територію Радянської України

Письменник бідував матеріально, живучи на початку 20-х років у Львові, довго хворів — і, зрештою, повірив запевненням «товаришів», що українізація — це назавжди, що в «новому житті» йому, як визначному діячеві національної культури, теж знайдеться почесне місце.

2. Узагальнено-ідеалізований жіночий образ як сюжетний центр символістського твору. Мотив самотності людини. Згадка про революцію як данина естетиці доби соціальних перетворень («Інфанта»).

Символізм — літературний напрям кінця ХІХ — початку ХХ століття, основною рисою якого є те, що конкретний художній образ перетворюється на багатозначний символ. Це одна з течій модернізму, напрям у поезії, де використовується художній символ замість образу, що відтворює певне явище. Символісти не описують факти, а передають сприйняття і переживання. Сам термін «символізм» запропонував поет Ж. Морєас в 1886 році.

Інфанта

*Різьблю свій сон... От ніби вчора ми
Зійшлись, — і стріча та жива.
На землю тканками прозорими
Лягли осінні дерева.
Акордами проміннострунними
День хвилював і тихо гас.
Над килимами вогнелунними
Венера кинула алмаз.
У завивалі мрійнотканому
Дрімала синя далечинь, —
І от на обрії туманному
Замиготіла ваша тінь.
Дзвінкою чорною силветою
Вона упала на емаль,
А поза нею вуалетою
Стелився попелястий жаль.
Ви йшли, як сон, як міф укоханий,
Що виринає з тьми століть.*

Вітали вас — мій дух сполоханий,
Рум'яне сяйво і блакить.
Бриніли в серці домінантою
Чуття побожної хвали,
Коли величною інфантою
Ви поуз мене перейшли.
Ви усміхнулись яснозоряно
Холодним полиском очей,—
І я схилився упокорено,
Діткнутий лезом двох мечей.
Освячений, в солодкій муці я
Був по той бік добра і зла...
А наді мною Революція
В червоній заграві пливла.
1907 — 1922

Під текстом Вороний залишив напис: "Накидано 1907р. Викінчено 1922р." Ця авторська заувага пояснює особливість останнього катрена, в структурі якого відчувається певний дисонанс: два перші рядки — образ героя, сповнений бодлерівської символіки, два наступних — образ Революції, що впливає над ліричним героєм у червоній заграві.

*Портрет «Інфанти Маргарити», який приписується пензлю іспанського живописця Дієго Веласкеса. У вірші М. Вороний **розмірковує над враженням, яке справила на нього старовинна картина під такою ж назвою.***

3. Єдність краси природи і мистецтва, образотворчі засоби в поезії «Блакитна Панна».

«Блакитна панна» <https://www.youtube.com/watch?v=42tC8p-kQ2Y>

Вороний Микола
Блакитна Панна

Має крилами Весна

Запашна,

Лине вся в прозорих шатах,

У серпанках і блаватах...

Сяє усміхом примар

З-поза хмар,

Попелястих, пелехатих.

інверсія, метафора

епітет, метафора

алітерація -х-

оксиморон

алітерація --р-

Епітет, алітерація –п-

Ось вона вже крізь блакить Майорить, Довгождана, нездоланна...	епітет, алітерація – н - окличні речення
Ось вона — Блакитна Панна!.. Гори, гай, луги, поля — Вся земля Їй виспіває: "Осанна!"	біблійна лексика
А вона, як мрія сну Чарівна, Сяє вродою святою, Неземною чистотою, Сміючись на пелюстках, На квітках Променистою росою.	порівняння асонанс –о- метафора епітет
І уже в душі моїй В сяйві мрій В'ються хмелем арабески, Миготять камеї, фрески, Гомонять-бринять пісні Голосні І сплітаються в гротески. 1912	інверсія мистецькі терміни

ПАСПОРТ ТВОРУ

Рід літератури «Блакитна Панна»: пейзажна лірика.

Жанр «Блакитна Панна»: вірш.

Мотиви «Блакитна Панна»: возвеличення краси природи та єдність її з мистецтвом.

Художній напрям, стиль: модернізм; символізм.

Тема: гімн весняній природі, молодості, натхненню.

Ідея: звеличення краси природи.

Віршовий розмір «Блакитна Панна»: хорей.

Художні особливості: «Блакитна Панна» рясніє асонансами й алітераціями, як і сама Весна, що приходить до нас зі співом птахів і струмків.

Поряд зі звичними, традиційними у фольклорі та в літературі засобами виразності (весна запашна, чарівна, у прозорих шатах, у серпанках) автор використовує біблійну урочисту лексику (Осанна!), метафори (в душі моїй / В сядві мрій / В'ються хмелем арабески), мистецькі терміни (арабески, фрески, гротески).

М. Вороний поєднує у вірші кілька видів образів: зорові, слухові, запахові. Зорові образи: прозорі шати; лине в серпанках і баватах; попелясті, пелехаті хмари; майорить крізь блакить; в'ються хмелем арабески.

Слухові образи: земля виспіває; сміючись на пелюстках; гомонять-бринять пісні. Запахові образи: весна запашна.

Специфічним є розміщення рядків у строфах «Блакитної Панни»: вони ніби сходинки, якими збігає навесні талий сніг під грою сонячного проміння. Таке розміщення рядків поезії будить особливий темпоритм.

Для символістів форма вірша, художні засоби набували дуже великого значення: важливо не стільки що сказати, а як сказати.

Новаторство письменника стосовно цього твору виявилось в розширенні музичних можливостей українського вірша. «Я писав не так од образу, як од звуку», — зазначав він. Джерелом його поезії є мелос, мелодія. Звук для символістів — понад усе.

Образ Блакитної Панни (весни) не подібний до традиційного образу української дівчини у вінку.

У вірші специфічна лексика, не характерна для української літератури початку ХХ ст. оптимізм.

Поезія перегукується з віршем П. Тичини «Арфами, арфами...».

Додаткова інформація про Миколу Вороного

Дід поета брав участь у гайдамацькому повстанні. Із колишніх гайдамаків формували в царській армії уланські полки. Дід прослужив там 20 років і повернувся. Його дітей по-вуличному звали Уланами. Мабуть, Микола Вороний успадкував від діда кавалерійську непосидючість - так часто він міняв місця проживання й роботи. Жив у Харкові, Відні, Львові, Тернополі, Києві, Кишиневі, Катеринодарі, Одесі. Був актором і режисером, перекладачем і журналістом, земським статистиком і банківським клерком, коректором і педагогом, кіноредактором і навіть діловодом ремонтної частини механічного відділу "Округи водяних шляхів". Часто відкладав одну справу й брався за іншу - "потурав пану Нехаю", за власним виразом.

Починав він із акторства - в мандрівній театральній трупі Марка Кропивницького, одній із кращих на всю Російську імперію. Але невдовзі розчарувався й почав думати, як перейти в трупу Панаса Саксаганського. Із цього приводу Іван Карпенко-Карий писав йому на початку 1898 року: "Юний козаچه Миколо! Не раю я вам покидати "несимпатичне" товариство. Люди там несимпатичні, але ж діло, котрому ви хочете служити - симпатичне! Служіть ділові!".

Вороний не послухався. Ніде не міг нагріти місця через складний характер і непосидючість. Утім, акторство покинув аж 1901-го - через "перебої серця". В душі був романтик, але грав не лише романтичні ролі. Приміром - гоголівського Поприщина в "Записках божевільного". Театр поклав помітний відбиток на його поведінку - поет демонстрував богемні звички, не цурався чарки, любив перебувати в центрі уваги. Хвалився тим, що зібрав до купи всіх тих людей, що потім утворили Українську Центральну Раду - але сам урядовцем бути не захотів. Мовляв, навіщо воно мені, я - поет!

Близько знав багатьох знаменитих людей свого часу: Михайла Грушевського, Марка Кропивницького, Леся Курбаса, Панаса Саксаганського. Із Володимиром Самійленком працював у банку, у Миколи Міхновського квартирував у Харкові. Написав чудовий спогад про те, як колись у Відні зустрів Івана Франка: той ішов вулицею, діставав з паперового кульочка вишні та їв на ходу. Але, коли Вороного заохочували й далі писати мемуари, ображався:

- Ви думаєте, що я вже скінчився як поет?

Двічі, 1913 та 1914 років, працював у газеті "Рада", що її видавав меценат Євген Чикаленко. Редактором газети був Андрій Ніковський.

В історії української літератури залишив помітний слід укладений Миколою Вороном альманах "З-над хмар і долин". Він вийшов 1903 року в Одесі. Із цим альманахом часто пов'язують початок українського літературного модернізму. Там були твори Івана Франка, Михайла Коцюбинського, Лесі Українки, Ольги Кобилянської. Усі вони були талановитіші за Вороного, але саме йому належить думка про об'єднання сил нашої модерної літератури. Запрошуючи колег до участі в альманаху, Вороний казав, що його ідеал - чисте мистецтво і просив авторів уникати грубого реалізму, "а натомість будемо раді творам із легким філософічним повоєм". Закликав "ступити на європейський шлях, не обмежуватися побутовщиною, ставити широкі філософські питання". Писав: "Формою дуже дорожу, бо одно діло - псалом співати, а друге - на волів гукати". Не любив соціально-політичної тенденційності в літературі: "Терпіти не можу "Тюремних сонетів" Франка, але закоханий в його "Зів'яле листя". "Інтернаціонал" у перекладі Вороного співали навіть тоді, коли ім'я його було під забороною

Утім, уявлення Вороного про модернізм було приблизне й поверхове. Він, наприклад, не розгледів нічого цінного у віршах молодого футуриста Михайля Семенка, якого назвав "літературним паяцом" і грубо розкритикував його першу книжку.

У січні 1919-го в Києві урочисто відзначали 25-річчя творчої діяльності Вороного. Симон Петлюра привітав його "як головний отаман українського війська - головного отамана української поезії". Із Петлюрою Микола Кіндратович подався в еміграцію. Звідти іноді нагадував про себе.

Коли Вороний повернувся з еміграції, носив якісний дореволюційний піджак і бант замість краватки. Мав при цьому вигляд величний і трохи смішний. Єфремов записав: "І тут без хлестаковства не може обійтися". Поет випросив у нової влади дозвіл відсвяткувати свій черговий ювілей. Єфремов на це єхидно зауважив: "Я радий ювілеєві Вороного: як тільки його ювілей святкують, то буде переміна режиму". Тут малося на увазі, що попередній ювілей, в січні 1919 року, відзначали перед самим відходом Директорії з Києва під натиском "червоних".

У радянській Україні не тільки відсвяткували ювілей Вороного, а й видали книжку його поезій і перекладів - 1929 року це зробило харківське видавництво "Рух". У змісті можна прочитати, що на 434-й сторінці вміщено переклад байки К.Р. "Лев і голуби". Під криптонімом К.Р. писав великий князь Костянтин Романов, дядько царя Миколи II. Хоч у байці мався на увазі Лев Толстой, але радянська цензура угледіла тут натяк на опального Лева - Троцького, і Голубів - членів Політбюро.

Весною 1934 року Миколу Вороного як "трубадура контрреволюції" вислано до Воронежа на три роки. Улітку 1937-го він з'явився в с. Глиняне Піщанобрудського району на Одещині, тепер Кіровоградська область, потім переїхав у Новоукраїнку, служив коректором райгазети. Весною 1938 року арештований

нібито за участь у контрреволюційній селянській повстанській організації. 29 квітня рішенням Особливої трійки при УНКВС Одеської області засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 червня опівночі. 1957 року карну справу проти Вороного припинено за браком складу злочину.

А "Інтернаціонал" у його перекладі - "Чуєш, сурми заграли, час розплати настав" - співали навіть тоді, коли ім'я поета було під забороною.

Домашнє завдання. Біографія О.Олеся. Аналіз творів «Чари ночі», «О слово рідне! Орле скутий!..»